

Резолюція круглого столу

«Абсолютна заповідність: чи це врятує українські заповідники»

Розвиток природно-заповідного фонду України (ПЗФ) має бути одним з пріоритетів екологічної політики держави. Природно-заповідний фонд має особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, сприяє збереженню природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтриманню загального екологічного балансу і забезпеченню фоновому моніторингу навколишнього природного середовища.

Питання охорони довкілля, зокрема об'єктів природно-заповідного фонду, потрібно також розглядати як один з пріоритетів європейської та євроатлантичної інтеграції України. Вимоги щодо вступу до Європейського Союзу передбачають впровадження протягом нетривалого перехідного періоду стратегії збалансованого (сталого) розвитку не лише на рівні документів, а й на практиці. Адаптація до принципів екологічної політики ЄС виявилася одним з найскладніших завдань для нових членів ЄС.

Територію природних заповідників в Україні нещадно експлуатують з господарською та комерційною метою особи і структури, які ставлять свої матеріальні інтереси вище необхідності збереження природного середовища. Природні заповідники потерпають від масових рубок лісу, сінокосіння, полювання, браконьєрства та «джипінгу».

Система державної охорони природно-заповідних територій України не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам. Низький професійно-кваліфікаційний рівень працівників служби державної охорони, обмеженість їхніх прав та правова незахищеність, відсутність засобів індивідуального захисту та матеріально-технічної бази не дають можливості повною мірою забезпечувати охорону природних комплексів.

Ідея абсолютної заповідності, як і будь-яка нова ідея, має як прихильників так і противників. Вона передбачає повне невтручання людини у процеси розвитку природних екосистем, виключаючи будь-який антропогенний вплив, у тому числі ту діяльність, що офіційно дозволена відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України». Це стосується і здійснення протипожежних та санітарних заходів, виконання відновлювальних робіт на землях з порушеними корінними природними комплексами, збирання колекційних матеріалів та інші заходи.

Учасники круглого столу за результатами дискусії наголосили на необхідності посилення режиму заповідності на природоохоронних територіях, зокрема у природних заповідниках, та запропонували:

Верховній Раді України:

- Врегулювати суперечності між різними законодавчими актами, що стосуються природно-заповідного фонду (Лісовий та Земельний кодекси України, закони України «Про природно-заповідний фонд України», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та ін.), законодавчо встановити пріоритетність заповідання природних територій порівняно з іншими видами людської діяльності та природокористування. Для цього потрібно створити міжгалузеву робочу групу, до складу якої мають увійти провідні науковці – фахівці різних галузей, представники органів влади, громадськості, бізнесу, місцевих громад.
- Внести зміни до законодавства щодо встановлення кримінальної та адміністративної відповідальності посадових осіб, підвищення штрафів та посилення відповідальності за порушення та невиконання вимог і завдань природоохоронного законодавства у сфері заповідної справи.

Кабінету Міністрів України:

- Для координації роботи та ефективної реалізації державної політики у сфері заповідної справи створити окремий центральний орган виконавчої влади – Державне агентство заповідної справи України, якому підпорядкувати всі природоохоронні території України.

Міністерству екології та природних ресурсів України:

- Розробити та затвердити Загальнодержавну програму розвитку заповідної справи на період до 2020 року.
- Розпочати адаптацію законодавства України у сфері збереження навколишнього середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу та запровадити до 2020 року екосистемний підхід в управлінській діяльності.
- Вжити дієвих заходів з посилення екологічної просвіти та освіти державних службовців, представників місцевих громад та органів самоврядування, громадян, представників бізнесу та громадських організацій. Популяризувати концепцію заповідності для збереження унікальних залишків дикої природи.
- Посилити режим заповідності у природних заповідниках, заповідних функціональних зонах (ядрах) біосферних заповідників, національних та регіональних ландшафтних природних парках, зокрема:

- повністю заборонити сінокосіння у степових заповідниках у травні–червні, в інші місяці – обмежити сінокосіння з використанням важкої техніки;
- посилити контроль за дотриманням охоронного режиму на території природних заповідників для запобігання браконьерству під виглядом регулювання чисельності тварин;
- заборонити проведення санітарних рубок у лісових зонах природних заповідників, заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних парках, регіональних ландшафтних парках.

- Популяризувати позитивний досвід національного парку «Меотида» зі створення та підтримки суворого заповідного режиму, що довів свою ефективність у сфері охорони біорізноманіття.

- Внести зміни до статей 51–53 Закону України «Про природно-заповідний фонд» щодо заборони вилучення та зменшення площ і меж природних заповідників, у тому числі передачі частини їхньої території для створення нових об'єктів ПЗФ нижчого статусу.

- Забезпечити охорону та збереження степів шляхом:

- розроблення Стратегії охорони та збереження степів України та відповідного плану заходів;
- запобігання залісенню степових територій, що перебувають у природному стані;
- внесення змін до Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів відведення земельних ділянок у частині запровадження обов'язкового дослідження наявності степових природних комплексів і видів, які перебувають під охороною.

- Залучати громадськість і науковців до реалізації заходів і проєктів зі збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, зокрема створити науково-експертну раду з представників профільних наукових установ та громадських природоохоронних організацій.

- Забезпечити призначення на керівні посади у сфері заповідної справи лише фахівців з профільною освітою або досвідом роботи у цій сфері не менше 5 років.

Міністерству освіти і науки України:

- У вищих навчальних закладах доповнити навчальні програми курсів «Заповідна справа» та «Основи екології» темами, які висвітлюють ідею абсолютної заповідності.

Державній екологічній інспекції України:

- Організувати разом з громадськістю (зокрема з громадськими екологічними інспекторами) регулярний контроль за біосферними та

природними заповідниками щодо здійснення незаконної господарської та комерційної діяльності.

Громадським екологічним організаціям:

- Провести громадський аудит діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України у сфері дозвільної діяльності, що стосується об'єктів ПЗФ.
- Провести громадську інвентаризацію всіх об'єктів нерухомості на заповідних територіях, які не відповідають завданням природних об'єктів.